

EDEBİYATTAN SİNEMAYA ESAT MAHMUT KARAKURT UYARLAMALARI VE MELODRAM SİNEMASINA ETKİLERİ

Yrd.Doç.Dr. Serdar KARAKAYA*

ÖZET

Türk Sineması tüm tarihsel dönemlerinde hazır edebi kaynaklara yönelmiş ve yararlanmışır. Bu kaynaklar; şiir, roman, öykü, basılmış anonim halk hikâyeleri, teatral metinler, biyografilerdir. Cumhuriyet Dönemi romancılarından Esat Mahmut Karakurt yapıtları en çok sinemaya uyarlanmış yazarlardan biridir. Bu yanıyla, Türk Sinemasında popüler melodram türünü derinden etkilemiş bir kaynaktır. Bu çalışmada Esat Mahmut Karakurt'un sinemaya uyarlanmış tüm yapıtları anlatsal ve görsel yapı olarak incelenecek, karşılaştırılacak ve Türk Sineması popüler melodramlarında oluşturduğu etkiler, izler ve yerleştirdiği kalıplar ortaya çıkarılacaktır.

Yöntem olarak; tek tek izlenen bu filmlerin içerik çözümlemesi yapılmış, (öykü kalıpları, ana ve yan karakterler, mekân ve zaman kullanımı) yazarın/yönetmenin kurduğu dünya ve yaklaşımı ortaya çıkarılmış, yazınsal metinle filmsel süreç arasındaki uyulaşım karşılaştırılarak tüm bu film uyarlama/üretim sürecinin kolektif kabule dönüşümü, Türk Sinemasında popüler melodram türüne etkileri ve izleri belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yazınsal, uyarlama, tema, sinema-yazın, melodram, içerik, çözümleme

ESAT MAHMUT KARAKURT'S NOVELS ADAPTATIONS FROM LITERATURE TO THE CINEMA AND THE EFFECTS TO MELODRAMA

ABSTRACT

Turkish Cinema has inclined towards complete literary sources that are already available in all its historical periods and made use of them. These sources are poems, novels, short stories, published anonymous folk tales, theatreal texts and bibliographies. Esat Mahmut Karakurt, one of the Republic Era novelists, is a writer whose works are one of the sources that have deeply affected popular melodram style in Turkish Cinema. In this work, all of Esat Mahmut Bozkurt's books that have been adapted to cinema will be examined in terms of narrative and visual structure and their effects, impressions and the terms they settled in popular melodrama in Turkish Cinema are revealed.

As a method, the contents of these movies are analyzed one by one, forms of short stories, major and minor characters, use of place and time are examined, the approach and fictitious world of novelist and the director is identified, the match between the literary text and process of the film is compared and the transformation of the whole adaptation and production process to a collective acceptance and its effects and impressions on the popular melodrama in Turkish cinema are determined.

* Ph.D, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla M.Y.O Öğretim Üyesi

Key words: Literary, adaptation, theme, cinema-literature, melodrama, content, and analysis

GİRİŞ

Türk Sineması var oluşundan bugüne, ağırlıklı olarak öykünmecî ve hazır kaynaklardan yararlanan bir yaklaşımı benimsemiştir. Sinema sanatına göre daha köklü bir geçmişe ve birikime sahip olan, kuralları, türleri belirginleşip oturmuş olan edebiyat alanının, sinemacılar için cazip olması doğaldır. Bu yüzden, özgün ve yaratıcı çalışmalara sıklıkla rastlanmaz. İlk yıllarda, teknik ve içerik olarak doğrudan batı sinemasının yaklaşımların benimseyen Türk Sineması, öykülü film sürecinin başlamasıyla yine batı etkisindeki edebiyatına yönelmiştir. İlk konulu film olan *PENÇE (1917)* Mehmet Rauf'un bir metninden Sedat Simavi yönetmenliğinde filme çekilmiştir. Uzun süren Tiyatrocular Döneminde (1923/1939) teatral metinlerin sezon içinde oynanan biçimiyle, oyuncu kadrosuyla filme aktarılmasından öte ürün verememiştir. (Özön, 1985:341)

Türk Sineması ile edebiyat arasındaki ilişki (Batı edebiyatı dâhil) kimi zaman bire bir uyarılma, kimi zaman esinlenme, kimi zaman da izinsiz, onaysız intihal (çalma) biçimlerinde günümüze kadar gelmiştir. Ancak, en yoğun ilişkinin yaşandığı dönem 1939–1960 arası dönemdir. Bu dönemde, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Halide Edip Adıvar, Aka Gündüz, Sermet Muhtar Alus, Refik Halit Karay, Reşat Nuri Güntekin, Faruk Nafiz Çamlıbel gibi Cumhuriyet Döneminin 'belirleyici' yazarlarının yapıtları sinemamızın büyük oranda beslendiği kaynak olmuştur. Bu yönelişin iki ana nedeni vardır. Sinema tarihçisi Nijat Özön'e göre; Tiyatrocular Döneminin tek adamı Muhsin Ertuğrul 17 yıl boyunca yalnızca teatral metinleri ve sezon içi oyunları sinemaya aktarmış, edebiyat alanına veya özgün senaryolara ilgi göstermemiş, 1939 yılından sonra Ertuğrul'un sinema alanından çekilmesiyle birlikte edebiyat alanı önem kazanmıştır.(Özön, 1995,99) Bir diğer neden, bu yazarların belirli bir okur kitlesine, buna bağlı olarak hazır seyirciye sahip olması ve anlatılan hikâyelere seyircinin kendini yakın hissetmesidir. Yapıtları sinemaya aktarılan yazarların büyük çoğunluğu o dönemin toplumsal yapısına uygun, inandırıcılık sorunu olmayan, edebi değeri düşük hikâyelerdir. Aynı dönemde,

sinemacıları etkileyen ve besleyen diğere bir kaynak ÷lkemize yeni yeni giren Hollywood yapımlarıdır. Türk Sinemacıları, bu etkilenmeyle, seyircinin yoğun ilgisini çeken vurdulu kırdılı, kaçıp kovalamacalı, ganster filmlerinin benzerlerini üretmekte gecikmez. Örneğın; Osman F.Seden 1955 yılında **Kanlarıyla Ödediler**, bir yıl sonra **İntikam Alevi**, 1958 yapımı **Beraber Ölelim** adlı filmlerinde Amerikan filmlerini taklide yönelmiştir. (Güçhan,1992,79)

Esat Mahmut Karakurt ise, edebi değereinden öte piyasa işi tabir edilen çizginin çok satan ve kitleleşmiş yazarlarındanadır. Karakurt'un yanı sıra Kerime Nadir ve Muazzez Tahsin Berkant gibi yazarlar da aynı çizgide ürün vermiş ve Karakurt kadar sinemacılaraya kaynak oluşturmuş türdeş yazarlardır. Özellikle Kerime Nadir, bu çalışmanın konusuna çok yakın bir yazar olarak üzerinde durulması, sinemaya uyarlanan yapıtları incelenmesi gereken, Türk Sinemasında popüler melodram türünde Karakurt kadar etkili izler bırakmış yazarlardanadır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında yazmaya başlayan, bu nedenle Cumhuriyet Dönemi yazarlar arasında yer alan Esat Mahmut Karakurt, yüzyıl başında 1903 yılında İstanbul'da doğmuştur. Kadıköy Lisesini bitirdikten sonra Diş Hekimliği ve Hukuk Fakültesinden mezun olmuştur. Bir süre avukatlık yapan Karakurt gazetecilik, Galatasaray Lisesinde öğretmenlik de yapmıştır. Yazı evrenine önce gazetecilik yaparak giren Karakurt bir süre öyküyle ilgilenmiş sonraki döneminde romana yönelmiştir. Bir dönem politikayla ilgilenen yazar 1957–1960 arasında Urfa milletvekili, 1961–1966 arasında ise Urfa Senatörü olarak görev yapmıştır. Yazın alanına Son yıllarında dinlenceye çekilen yazar 15 Temmuz 1977 yılında ölmüştür. (Önertoy, 1984:32)

Karakurt, romanlarında ağırlıklı olarak milli duygulara, bu uğurda verilen savaşımllara, arada yaşanan tutkulu aşklara yer vermiştir. Aşk ve erotizm kimi zaman ana öykünün yanında leit-motiv olarak, kimi zaman temel çıkış noktası olarak yer alır. Derinlemesine psikolojik çözümlenmeler ve kişilik betimlemeleri yoktur. Karakterler ve yan karakterler kalıplar üzerine kuruludur. Temalar, kahramanlık, özveri, aile, vatan sevgisi, ağırlıklıdır. Hikâyeler Balkanlardan (Makedonya, Romanya, Bulgaristan) İstanbul'a, Anadolu'ya, Uzakdoğuya ve Ortadoğuya kadar uzanan geniş bir coğrafyada geçer.

İlk romanı olan “Vahşi Bir Kız Sevdim” de, Makedonya'daki komitacıların başkanının kızıyla bir Türk subayı arasındaki aşk anlatılır. Diğere romanlarının çoğunda anlatı olarak, buna

benzer ‘zıtlar arasındaki aşk, çatışma’ kalıbı egemendir. Romanları ve romanlarından uyarlanmış filmlerin çözümlemelerinde anlatsal yapı tüm öğeleriyle ortaya çıkmıştır.

ESAT MAHMUT KARAKURT ROMANLARININ VE BU ROMANLARDAN UYARLANAN FİMLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Roman ve filmlerin çözümlemeleri yapılırken; romanlar kütüphaneler ve sahaflardan edinilip düz ve analitik okuma yapılmıştır. Hikâyeyi oluşturan yapısal öğelerden baskın olan, temel kullanımda yer alan karakterler, yan karakterler, hikâyenin geçtiği sürem, kullanılan ve anlatsal yapıya katkısı olan temel nesne, kavram ve uzamlar tek tek çıkarılmıştır. Ulaşılabilen altı film; Mimarşinan Üniversitesi Sinema-TV merkezi Arşivi ve Uğur Film (İstanbul-yapımcı firma) arşivinden edinilip düz izleme, analitik sahne çözümleme yöntemi izlenmiştir. Romandaki gibi belli başlıklarda dökümler çıkarılmış, son aşamada roman/film karşılaştırılmasına gidilmiştir. Çözümleme başlıklarında, konu/tematik yapı, ana ve yan karakterler, iç ve dış uzamlar, nesnelere, kavram ve olgular gibi ortak başlıklar saptanmıştır. Yalnızca romanlar için “SÖYLEM”, filmler için “SİNEMATOGRAFI” başlıklarında bir ayırım söz konusudur. İzlenen ve değerlendirilen filmlerin künyeleri de çözümlemelerin başına eklenmiştir. Uyarlamaların sayısal dökümü aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

YAYINLANMIŞ ESAT MAHMUT KARAKURT ROMANLARI

Vahşi Bir Kız Sevdim 1926
Çölde Bir İstanbul Kızı 1926
Dağları Bekleyen Kız 1936
Allahısmarladık 1936
Ölüncüye Kadar 1937
Son Gece 1938
Kadın Severse 1939
İlk ve Son 1940
Kocamı Aldatacağım 1940
Sokaktan Gelen Kadın 1945
Ankara Ekspresi 1946

Bir Kadın Kayboldu 1948
Ömrümün Son Gecesi 1950
Erikler Çiçek Açtı 1952
Son Tren 1954
Kadın İsterse 1960

Bu romanların dışında, yayınlanmamış Esat Mahmut Karakurt romanı **Kamalı Zeybek**, 1964 yılında sinemaya uyarlanmıştır.

BİR KEZ UYARLANAN ROMANLAR (TOPLAM 8 YAPIT)

ÇÖLDE BİR İSTANBUL KIZI	1957-FARUK KENÇ
SON TREN	1964-NEJAT SAYDAM
KAMALI ZEYBEK	1964-NURİ AKINCI
KADIN İSTERSE	1965-NEJAT SAYDAM
ERİKLER ÇİÇEK AÇTI	1968-NURİ O.ERGİN
ÖLÜNCEYE KADAR	1970-SAFA ÖNAL
BİR KADIN KAYBOLDU	1971-SAFA ÖNAL
ALDATACAĞIM	1991-ORHAN ELMAS

Tablo-I

BİRDEN ÇOK UYARLANAN ROMANLAR (TOPLAM 9 YAPIT)

Yapıt	İlk Uyarılama	İkinci Uyarılama
ALLAHAİSMARLADIK	1951 SAMİ AYANOĞLU	1966 NEJAT SAYDAM
SONGECE	1952 SAMİ AYANOĞLU	1967 MEMDUH ÜN
ANKARA EKSPRESİ	1952 AYDIN ARAKON	1970 MUZAFFERASLAN
VAHŞİ BİR KIZ SEVDİM	1954 LÜTFİ AKAD	1972 NEJAT SAYDAM
DAĞLARI BEKLEYEN KIZ	1955 ATIF YILMAZ	1968 SÜREYYA DURU
İLK VE SON	1955 ATIF YILMAZ	1968 MEMDUH ÜN
KADIN SEVERSE	1955 ATIF YILMAZ	1968 ÜLKÜ ERAKALIN
SOKAKTAN GELEN KADIN	1961 A. ALYANAK	1984 ORHAN AKSOY
ÖMRÜMÜN TEK GECESİ	1959 ARŞAVİR ALYANAK	1968 NURİ O.ERGİN 1984 (3. uyarılama) OSMAN F.SEDEN

Tablo-II

İLK VE SON

Konu/Tematik Yapı: Şımarık ve zengin bir kadın olan Necla, Orhan adlı arkadaşıyla araba gezisine çıktığı bir gün arkadaşının birlikte olma önerisini reddeder. Sinirlenen Orhan tecavüze yeltenir. Bir çiftlikte idarecilik yapan Mecdi kadını kurtarıp yardım eder. Ancak Necla'yı sertçe eleştirir. İkilinin bu tanışmasından sonra Necla'nın aslında Mecdi'nin çalıştığı çiftliğin sahibi olduğu ortaya çıkar. Aralarında bir iktidar savaşı yaşanır. Zamanla bu gerginlik aşka dönüşür. İş için vapurla İzmir'e gidip gelirler bu yolculuk sırasında ilişkileri ilerler. Ancak döndükten sonra felaketler birbirini kovalar. Mecdi çiftlik yolunda kimliği belirsiz bir kadın tarafından vurulur. Yaralanmanın etkisiyle görme yeteneğini kaybeder. Yapılan tüm müdahalelere rağmen yaşam boyu kör kalması kaçınılmaz hale gelir. Necla ne olursa olsun umudunu yitirmemesi gerektiğini telkin eder. Israrla evlenmeyi önerir. Mecdi kabul eder. Ama yaşamdan umudunu tamamen kesmiştir. Bu arada onu vuranın, kendisine tutkuyla bağlanan çiftlik çalışanı Ayşe olduğu ortaya çıkar. Bir ay sonra nikâh masasına otururlar, buruk bir mutluluk yaşamaktadırlar. Mecdi ruhsal olarak çökmüş durumdadır. Karamsarlığı had safhadadır. Zifafın ertesi günü çiftliğe gitmek ister. Çiftlikte eski odasına kapanır. Yanında taşıdığı bıçakla bileklerini keserek intihar eder.

İLK VE SON/ROMAN ÇÖZÜMLEME

Ana Karakterler: Necla, Mecdi **Yan Karakterler:** Orhan, Ayşe, Mecdi'nin annesi, kâhya İsmail, avukat Eşref, hizmetçi Nazlı, şoför Recep, bahçıvanlar, köylüler, İsviçreli uşak, göz doktoru, doktorun yardımcıları, Nuri bey, Kazım efendi, karakol amiri, Komiser Cahit. **İç Uzamlar:** Çiftliğin içi, bahçesi, Mecdi'nin odası, annesinin odası, muayenehane, İzmir vapuru içi, Necla'nın evi, muayenehane, karakol, otel odası, hastane odası, Kadıköy Evlendirme Dairesi salonu. **Dış Uzamlar:** Alemdar yolu, çiftlik, açık araziler, Necla'nın köşkü, bahçesi, Adalar, Marmara Denizi, Beyoğlu, Galata rıhtımı, İzmir Kordon boyu, fuar alanı, gazino ve plaj tesisleri, Haydarpaşa Numune Hastanesi bahçesi, Kadıköy, Küçük çamlıca tepesi. **Sürem:** Hikâye birkaç aylık sürede geçer. Atlamalar günlük ve haftalıktır. **Nesneler:** Kırmızı spor araba, iş makineleri, diğer araç gereçler, mektuplar, tıbbi gereçler, çakı. **Kavram ve olgular:** Gurur. İhtiras, hükmetmek, aşk, özveri, yitirilen sağlık (kör olma). **Söylem:** Yazar, ağdalı ve tumturaklı

bir kurguyla inandırıcılıktan uzak, yapay kahramanlarla kurulu bir hikâye anlatır. İç seslere ve hesaplaşmalara yer verilmiştir. Olay örgüsü tipik melodramatik öğelerle bezelidir. Derinlemesine kişilik analizleri yoktur. Ana ve yan kişiler yaşamda tam olarak karşılığı olmayan kişilerdir. Dil, ağırlıklı olarak eski Türkçe'nin egemenliğindedir. Ağız, şive kullanılmamıştır. Yazar kurduğu dünyayı onaylamakta, aşk için her türlü özverinin gerekliliğini savunmaktadır.

İLK VE SON/FİLM ÇÖZÜMLEME

Filmin Künyesi: Yapım yılı 1955, Sonku Film, Yapımcı; Cahide Sonku, Yönetmen; Atif Yılmaz, Senaryo; Sadık Şendil/Atif Yılmaz, Oyuncular; Cahide Sonku, Nuri Altınok, Nurhan Nur, İ.Galip Arcan **Ana Karakterler:** Necla, Vecdi **Yan Karakterler:** Orhan, Reneta, Ayşe, küçük çocuk, Selahi baba, komiser Cavit, doktorlar, avukat Eşref. **İç Uzamlar:** Çiftlik içi, köşk içi, vapur kamara, otel odası, ameliyathane, hasta odası, yolcu salonu. **Dış Uzamlar:** Alemdar yolu, Ağlayankaya mevki, çiftlik arazisi, köşk önü ve bahçesi, Adalar, Marmara Denizi, İzmir caddeleri, fuar alanı, Kadifekale, hastane bahçesi. **Sürem:** Romanda olduğu gibi birkaç aylık sürede hikâye tamamlanır. Atlamalar günlük, birkaç günlüktür. **Nesneler:** Tablolar, çiftlik donanımı, arabalar, gösterişli giysi ve takılar. **Kavram ve Olgular:** Güç ve servet gösterisi, ihtiras, marazi aşk, gurur, intihar. **Sinematografi:** Siyah-beyaz filmde anlama katkısı olan kamera açıları (alt aç-üst aç) bolca kullanılmıştır. Kent görüntülerinde genel ve uzak çekimler ağırlıktadır.(İzmir, Kadifekale, fuardan görüntüler, Adalar, Marmara Denizi vd.)Gündüz iç/dış çekimler ağırlıktadır. Dublaj acemice yapılmış ve karakterlerle sesler uyumsuzdur. İç ve dış uzamların çokluğu görsel yapıda çeşitlilik ve zenginlik duygusu vermektedir. Yönetmen, romandaki malzemeyi iyi kullanmış, ticari sinemanın ve melodram türünün bütün trüklerine başvurmuştur. Filmin ikinci çevrimi 1968 yılında Memdun Ün yönetmenliğinde, Cüneyt Arkın, Funda Postacı oyunculuğuyla gerçekleştirilmiştir.

Karşılaştırma: Roman ve film arasında kimi yan karakterlerin çıkarılması, eklenmesi ve final dışında fark yoktur. Romanda Mecdi (filmde Vecdi) intihar edip ölür (trajik son), filmde intihar aşamasında Necla tarafından ikna edilerek vazgeçirilir (mutlu son).Romanda daha çok dış uzam varken filmde bunlardan bazıları çıkarılmıştır. (Sahilyolu, Galata Rıhtımı, İzmir'de

bazı sahneler). Diğer Esat Mahmut Karakurt uyarlamaları içinde görsel ve uzamsal malzemenin kullanımı konusunda en ileri düzeyde filmlerden biridir.

ÖMRÜMÜN TEK GECESİ

Konu/Tematik Yapı: Evli bir kadın olan Cemile Ekrem’le ilişkisi vardır. Cemile, silik kişilikli, pısrık kocasında bulamadığını Ekrem’de aramaktadır. Ancak bu ilişki de problemlidir. Sık sık yaşadıkları bir tartışma sırasında Ekrem’in arabası bisikletiyle dolaşan bir genç kıza çarpar. Hafif yaralanan kızla ilgilenirler ve bu kaza Ekrem’le genç kız arasında bir ilişkinin başlamasına neden olur. O günün akşamı genç kızla Ekrem beraber olurlar. Gecenin sonunda Cemile’ye yatakta yakalanırlar. Cemile çantasında taşıdığı tabancayı çıkarıp önce kızı sonra kendini öldürür. Uzun süren soruşturma ve mahkeme sonunda Ekrem aklanır ve Gediz’e gidip yeni bir hayata başlar. Burada genç ve çekici bir kız olan Gülseren’le tanışır. Gülseren nişanlı olmasına rağmen Ekrem’e tutulur. Bir dizi kötü olay ve kavgadan sonra İstanbul’a dönmeye karar veren Ekrem çiftlikten ayrılır. Gülseren’e kırgındır. Köyden çıkmasına yakın atla kendisine yetişen Gülseren olan biteni anlatıp af diler. Barışılır ve geleceği birlikte kurmaya karar verirler.

ÖMRÜMÜN TEK GECESİ/ROMAN ÇÖZÜMLEME

Ana Karakterler: Ekrem, Gülseren, Gülderen, ağabey, Rıza Bey, Cemile, Gülgonca **Yan Karakterler:** Cemile’nin kocası Şerif Tunç, savcı, şoför İhsan, Ekrem’in özel şoförü, Cemil, Ali, Kerim çavuş, Ahmet efendi, Emine hanım, tecavüzcü iki hapisane kaçkını, doktor, hizmetçi Ayşe. **İç Uzamlar:** Ekrem’in arabası, kır kahvesi, gazino, adliye koridorları, savcının odası, tren kompartımanı, köy evinin içi, Rıza beyin evi, Ekrem’in Cihangir’deki evi. **Dış Uzamlar:** Kır gazinosunun önü, İstinye koyu, Maslak yolu, Şişli-Osmanbey yolu, eczane önü, Cihangir sokakları, İstanbul Adliyesi önü, tren istasyonu, köy dışı kırsal alan, köyün girişi, köy evinin önü, patika yol, Gediz ve Gediz sokakları, köşk bahçesi, havuz ve çevresi. **Sürem:** Hikâye toplam dört ay içinde yaşanmaktadır. Bir günlük, haftalık ve iki haftalık zaman atlamaları vardır. Gerçek zaman kullanımı filmsel zaman kullanımından fazladır. **Nesneler:** Arabalar, jip, tabanca, pansuman gereçleri, bisiklet, tren, kazma-kürek, kırbaç, at koşumları

Kavram ve Olgular: Yasak ilişki, erotizm, aile, namus, erdemlilik, intikam, pişmanlık, umutsuzluk-umut, ihtiras. **Söylem:** Ağdalı bir anlatım egemendir. Eski dildeki kimi deyim ve sözcükler sıkça kullanılmıştır. (mamafih, filhakika, muazzam vb.) Şive ve ağız yalnızca tecavüzcülerin konuşmalarında kullanılmıştır. Yazar, kahramanlarının aşk uğruna katlandıklarını, her şeye karşın birlikte olma kararlılıklarını onaylamakta, kurduğu dünyaya kendini yakın gördüğünü hissettirmektedir.

ÖMRÜMÜN TEK GECEŞİ/FİLM ÇÖZÜMLEME

Filmin Künyesi: Yapım yılı; 1959/Melek Film, Yapımcı; Şahan Haki Yönetmen, Senarist; Arşevir Alyanak, Kamera; Turgut Ören, Oyuncular; Belgin Doruk, Kenan Pars, Fatma Girik, Reha Yurdakul, Ahmet Tarık Tekçe, Saltuk Kaplangı, Özel Batu, Mualla Kavur. **Ana**

Karakterler: Ekrem, Gülseren **Yan Karakterler:** Gülderen, Rıza, Ekrem'in patronu, köy halkı, çiftlik çalışanları, avukat Reşit, tecavüzcüler, nikâh memuru, nikâh davetlileri, kamyonet şoförü, komiser, gardiyanlar, maden işçileri. **İç Uzamlar:** Butik, işyeri, bar, uyuşturucu alemi yapılan yer, komiserin odası, Ekrem'in evi, köydeki çiftlik evi, Gülseren'in çiftlik evi, tren kompartımanı, depo, sağlık ocağı, Gülseren'in İstanbul'daki evi, nikâh salonu, sorgu odası, cezaevi koğuşu, akıl hastanesi. **Dış Uzamlar:** İstanbul cadde ve sokakları, maden sahası, ormanlık ve kırsal alanlar, şelale, köy meydanı, patika yol, deniz kenarı, İstanbul karayolu, akıl hastanesi. **Sürem:** Film, toplam birkaç aylık sürede tamamlanmaktadır. Geçmişe ilişkin anımsamalar, flash-back tekniği ile verilmektedir. **Nesneler:** Uyuşturucu madde, araba, kırbaç, mektup, sözleşme metni, madencilikte kullanılan malzeme, mahkemeye sunulan belge

Kavram ve Olgular: Zorlama ilişki, mutsuzluk, para üzerine kurulu egemenlik, ihanet, erotizm, ölüm, cinayet, tecavüz, esaret, akıl hastalığı, trajik son. **Sinematografi:** Filmde ticari sinemanın tüm kalıpları vardır. Sinemasal anlatımın zenginleştirilmesine dönük bir çaba yoktur. Sahne ve planlar klasik kurallara bağlı, kamera hareketleri, çekim ölçekleri standartlarla sınırlıdır. Dış uzamlarda doğal ışık kullanımı ağırlıklıdır. İç uzamlarda düz yapay ışık tercih edilirken, dekor ve kostüm kullanımı ile makyaj uygulamaları dengelidir. Fonda dönemin popüler müzikleri kullanılmıştır. Özgün bir sinematografik yaratı, estetik düzenleme ve arayıştan söz edilemez. Türk melodram filmlerine yönelik etkilemede ilk akla gelebilecek Esat

Mahmut Karakurt uyarlamalarından biridir. Bu film, ikinci kez 1968 yılında Nuri O.Ergün tarafından sinemaya uyarlanmış, başrollerini Filiz Akın ve Ediz Hun paylaşmıştır.1984 yılında Uğur Film şirketince, Memduh Ün tarafından üçüncü kez sinemaya aktarılmıştır. Başrolleri, Hülya Avşar, Kenan Kalav paylaşmıştır. Bu versiyonunda ilkinde göre daha ticari bir yaklaşım egemendir. Daha çok, Hülya Avşar erotizmi üzerine kurulmuş bir üçüncü çevrimdir.

Karşılaştırma: Film ve roman arasında ticari kaygılara dayanan farklar vardır. Romanda dozunda kullanılan erotizm, filmde iyice abartılmıştır. Seyirciye yönelik yoğun erotik sahneler, anlamsızca uzayan sevişmeler yer almaktadır. Uzun kullanımında ortaklıklar olduğu kadar farklılıklar da söz konusudur. Romanda kısmen yer alan karakter betimlemeleri filmde hiç yoktur. Kadınlar ve erkekler bilinen, derinliksiz, yapmacıklı kalıplarla sunulmaktadır. En önemli fark, finaldir. Romanda, Ekrem ve Gülseren mutlu sona ulaşım kavuşurken, filmde konu son derece trajik biçimde biter. Eski nişanlı önce Ekrem'i ve Gülseren'i sonra da kendini vurarak öldürür.

SOKAKTAN GELEN KADIN

Konu/Tematik Yapı: Semra, Cemil adlı bir adama metreslik yaparak hayatını kazanan bir kadındır. Bir gün yüklü bir meblağ karşılığında bir iş teklifi alır. Zengin bir adamın, bir bar kadınıyla ilişki kuran oğlunu bu sevdadan vazgeçirmek istemektedir. Bu nedenle Selim'in başka biriyle tanışım kadından uzaklaşmasını planlamaktadır. Semra işi kabul eder. Bir düzenleme yapılarak Uludağ'da bir otelde karşılaşmaları sağlanacaktır. Ancak işler umulduğu gibi gitmez. Selim'le aralarında gerçek bir aşk başlar. Başta Selim'in babası olmak üzere herkes bu ilişkiye karşıdır. Babası onları ayırmak için elinden geleni yapar. Semra'nın eski sevgilisi Cemil intikam peşindedir. Bir dizi tatsızlıktan sonra olaylar iyice karmaşık hale gelir ve trajik bir sonla biter.

SOKAKTAN GELEN KADIN/ROMAN ÇÖZÜMLEME

Ana Karakterler: Semra, Selim **Yan Karakterler:** Cemil, Marika, İhsan Bey, avukat, otel personeli, ihtiyar balıkçı, şoför. **İç Uzamlar:** Uludağ'daki otel odası, lobi, İhsan Beyin evi, Cemil'in evi, vapurun içi. **Dış Uzamlar:** Uludağ, otel ve çevresi (otele giden yol, kayak pisti, tesisler), İstanbul Fenerbahçe semti, Nişantaşı caddeleri, Kadıköy çevresi, **Süremler:** Hikâye birkaç aylık atlamalarla toplam bir yıl içinde yaşanır. **Nesneler:** Lüks arabalar, mektup, telefon,

vapur. **Kavram ve Olgular:** Yasak aşk, şiddet, entrika, tuzağa düşürmek, tutkulu aşk, küçük düşürme, tehdit. **Söylem:** Yazar, tımtırlıklı bir dil kullanmıştır, şive, ağız yoktur. Eski dilde sözcükler kısmen kullanılmıştır. Cümleler uzun oluşu nedeniyle dil hataları taşımaktadır. Yazar kurduğu dünyayı onaylamakta, yer yer roman karakterlerini kendi ağzından eleştirmektedir.

SOKAKTAN GELEN KADIN/FİLM ÇÖZÜMLEME

Filmin Künyesi: Yapım yılı; 1961/Erman Film, Yapımcı Hürrem Erman, Yönetmen ve Senarist; Arşevir Alyanak, Kamera; Gani Turanlı-Mike Rafaelyan, Oyuncular; Ahmet Mekin, Sevim Çağlayan, Avni Dilligil, Handan Adalı, İbrahim Delideniz **Ana Karakterler:** Semra (Sevim Çağlayan), Selim (Ahmet Mekin) **Yan Karakterler:** Selim'in yerine geçen arkadaşı, İhsan Bey, Cemil, Şinasi, Semra'nın yardımcısı, Semra'nın arkadaşı, otel personeli, motel personeli (Şile), Cemil'in adamları, Belçikalı kadın, otel balosundaki davetliler, garsonlar, Uludağ tatilcileri. **İç Uzamlar:** Semra'nın evi, baro, resepsiyon, bar, restoran, otel odası, Şile'deki motel odası, Semra'nın evdeki odası, balo salonu. **Dış Uzamlar:** Semra'nın evinin havuz kenarı, bahçesi, İstanbul cadde ve sokaklar, Uludağ (pist ve ormanlık alan), Uludağ yolu, Şile yolu, Şile sahili. **Sürem:** Film, Semra'nın Selimle yediği bir akşam yemeği ile başlar. Uzun zaman atlamaları yoktur. Toplam süre birkaç haftadır. **Nesneler:** Semra'nın frapan giysi, takı ve aksesuarları (çanta, ağızlık, şal, iri küpeler, tuhaf şapkalar vs.), lüks arabalar, kayak takımları, av silahları. **Kavram ve Olgular:** Tutkulu aşk, erotizm, lüks yaşam, özveri, mücadele, intikam

Sinematografi: Filmde kullanılan dil popüler sinemanın ve melodram sinemasının ortak özelliklerini taşır. Kamera açıları, çekim ölçekleri ve kamera hareketleri klasik yapıdadır. Ticari sinema kalıplarına uygun, basit plan-sekanslarla geçitirilmiştir. Sevişme sahnelerine sözde estetik katmak için loş ışık, prizmatik filtre, erotik temalı müzik kullanılmıştır. Ancak bu kullanımla estetik değildir. Kadın bedeninin sömürüsüne dayalı fetiş özneye (Banu Alkan) yönelik sahnelerdir. Semra'nın son sahnedeki intiharı görece iyi çekilmiş ve inandırıcıdır. Gerçek bir arabanın uçuruma düşüşü inandırıcılığı desteklemektedir. Bütün olarak bakıldığında sanatsal değeri düşük bir yapıdır.1984 yılında Orhan Aksoy ikinci kez filme çekmiş, Banu Alkan ve Mahmut Cevher oynamıştır.

Karşılaştırma: Esat Mahmut Karakurt romanları içinde sinemaya uyarlanırken en çok deforme olmuş yapıt bu romandır. Film, uyarlamanın ötesinde adeta esinlenme gibi durmaktadır. Cemil, romanda sadece kötü bir yan karakterken filmde adeta bir mafya lideri gibi sunulmaktadır. En belirgin fark finalde görülmektedir. Romanda Semra eski yaşamına trajik bir dönüş yaparken, filmde intiharı seçer. Romanda betimlenen ve olayın geçtiği uzamlar zaman zaman hikâyenin önüne geçmektedir. (Uludağ'daki otel, tatilcilerin sunumu, Şile manzaraları) Genel olarak değerlendirildiğinde ticari sinema kalıpları içinde, sinemasal ve estetik değeri düşük basit bir esinlenme-uyarlamadır.

SON GECE

Konu/Tematik Yapı: Olaylar 1917 yılında I.Dünya Savaşı yıllarında geçmektedir. Türk Ordusuna ait bir bölük asker Tuna nehri kenarındaki İvesti kasabasını işgal eder. İşgal başlangıcında birliğin komutanı Yüzbaşı Faruk evini işgal ettiği emekli Rumen generali direndiği için vurarak öldürür. Kendisi de yaralanmıştır. Generalin kızı Maria Faruk'a karşı başlangıçta derin bir nefret duyar. İşgalin ilerleyen günlerinde kasaba halkı ile Türk birliği askerleri arasında kısmen yakınlaşma kurulur. Ancak, Maria'nın savaş pilotu ağabeyi Polivar durumu içine sindirememektedir. Polivar, iki bombardıman uçağı ile kasabaya bir saldırı düzenler. Amacı Türk birliğini yıldırıp işgali bitirmek ve babasının öcünü almaktır. Saldırıda iki Türk askeri yaralanır. Yüzbaşı Faruk, Polivar'ın ikinci hava saldırısında açtığı ateş sonucu ayağından yaralanır. Bu arada Maria ile yakınlıkları aşka dönüşür birbirlerine açılırlar. Ama Maria'nın yakınları bu ilişkiye karşıdır. Birliğin kasabayı terk edeceği gece Polivar ve adamları sabotaj düzenler. Faruk ve Maria tutuklanır. Bir süre sonra askerlerin elinden kurtulan Faruk Türkiye'ye geri döner. Maria'nın izini kaybetmiştir. Faruk Anadolu'ya geçerek yeni başlayan Milli Mücadelede etmek için görev alır. Anadolu'ya geçmeden önce bir fırsatını bulup iki günlüğüne Romanya'ya gider. Amacı Maria'yı bulmaktır. Ancak, Maria vatana ihanet suçundan idam edilmiştir. Polivar yaptıklarından büyük pişmanlık duyarak intihar etmiştir. Faruk olan biteni öğrendikten sonra yıkılır. Maria'nın mezarı başında hıçkırıklarla ağlar.

SON GECE/ROMAN ÇÖZÜMLEME

Ana Karakterler: Yüzbaşı Faruk, Maria **Yan Karakterler:** Madam, emekli Rumen General, Polivar, kasaba halkı, Türk askerleri, Türk generali, Türk subaylar, Nina, İvesti Papazı, hemşireler, doktorlar, Faruk'un annesi **İç Uzamlar:** Generalin evi, madamın evi, belediye sarayı, hastane, kolordu karargâhı, Faruk'un annesinin evi. **Dış Uzamlar:** Kasaba meydanı ve sokaklar, Romanya açık araziler, yollar, karargâh binası önü, mezarlık, madamın evinin önü, cephe ve cephe gerişi, İstanbul Boğazı. **Sürem:** Hikâye 1917 yılında geçer. Toplam beş-altı aylık bir süreyi kapsar. Zaman atlamaları günlük ve haftalıktır. En uzun atlama üç aylıktır. **Nesneler:** Silahlar, hayvan koşumları, savaş gereçleri, bombardıman uçakları, dinsel materyal, arazi araçları, korsan bayrağı, dinsel nesnelere. **Kavram ve Olgular:** Milli duygular, savaş, zafer, kahramanlık, yenilgi, aşk ve bağlılık, toprak ve hane işgali, ayrılık, ölüm. **Söylem:** Yazar, milli duyguları körükleyen terim ve kavramlara sıkça yer vermiştir. Düz bir anlatım vardır. Şive ve ağız kullanılmamıştır. Cümleler orta uzunluktadır. Yazar kurduğu dünyayı ve ana kahramanlarını onaylamakta, yüceltmektedir. Kahramanların, savunduğu ve uğruna savaşım verdiği değer ve kavramlar yazarın dünya görüşünü yansıtmaktadır.

SON GECE/FİLM ÇÖZÜMLEME

Filmin Künyesi: Yapım yılı;1967/Uğur Film, Yönetmen ve Senarist; Memduh Ün, Kamera; Mustafa Yılmaz, Oyuncular; Fatma Girik, Kartal Tibet, Aliye Rona (Bu filmiyle 1968 5.Antalya Film Festivalinde 'En İyi Yardımcı Kadın Oyuncu' ödülünü almıştır). **Ana Karakterler:** Yüzbaşı Faruk (Kartal Tibet), Maria (Fatma Girik) **Yan Karakterler:** Türk askerleri, Mülazım Ahmet, General baba, Madam, belediye başkanı ve yardımcısı, Türk generali ve subaylar, kasaba halkı, Polivar, Nina, papaz, doktorlar, hemşireler, Faruk'un annesi. **İç Uzamlar:** Generalin evi, şehir klübü, hastane içi, ameliyathane, kolordu karargâhı, İvesta belediye binası (geçici Türk karargâhı), Faruk'un İstanbul'daki evi. **Dış Uzamlar:** Romanya toprakları, kasaba civarı, mezarlık, karargâh binasının önü ve bahçesi, nehir kıyısı, kasaba sokakları, meydan, Madamın evinin önü, İstanbul Boğazı, İstanbul genel, cephe ve siperler. **Sürem:** Film 1917 yılının ortalarında başlar. I.Dünya Savaşı sürmektedir. İlk birkaç haftada olayın ana örgüsü işlenir. Üç aylık uzun atlamadan sonra gelişme bölümü tamamlanır. Birkaç aylık aralı atlamalarla finale ulaşılır. Toplam süre yaklaşık bir yıldır. Anlatıcı (dış ses) kullanıldığı için

zamansal atlama ve değişimler için anlatıcının sözlerine başvurulmuştur. **Nesneler:** Tabanca, dinsel nesnelere, korsan bayrağı, (Polivar'ın uçağının gövdesinde) **Kavram ve Olgular:** Milli duygular, işgal altındaki insan ve esaret duygusu, mutsuz aşk, savaş ve zafer, yiğitlik, askerlik, çaresizlik, vatan özlemi **Sinematografi:** Yönetmen, dış sahnelerde doğal ışık ve uzam kullanmıştır. İç çekimlerde dekor ve yapay ışık kullanımı vardır. Kamera hareketleri ve çekim ölçekleri klasik sinema kuralları çerçevesindedir. Kamera açıları genel olarak göz hizası biçimindedir. Faruk'un tutuklandığı sahnelerde Polivar'ı alt açıdan birkaç planda görürüz(baskın kişi vurgusu).Kimi sahne ve planlar belge filmlerden ve başka yapımlardan alınarak kurgulanmıştır. Örnek sahne: Uçağın kasabayı bombaladığı sahne ve cephede birliklerin taarruzu sahneleri. Karakterlerin çok kısa sürede çökmeleri ve fiziki yıpranışı abartılı ve inandırıcılıktan uzak saç ve yüz makyajı ile verilmeye çalışılmıştır. Diyaloglarda şive ve ağız kullanılmamıştır. Bir sahnede Rumence bir replik kullanılmıştır. Bu filmin ilk çevrimi 1952 yılında Gül Gülgün, Cahit Artemel, Atif Kaptan'ın oyunculuğu ile Sami Ayanoglu'nun yönetmenliğinde gerçekleştirilmiştir. İzleme yapılamadığından ikinci çevrimi ele alınmıştır.

Karşılaştırma: Filme, bir bütün olarak bakıldığında sinematografik bir yenilik, anlatım zenginliği ve arayış yoktur. Roman düz bir anlatımla filme çekilmiştir. Görsel yaratıcılıktan uzaktır. Hikâye üzerinde fazla bir değişikliğe gidilmemiş, yapım maliyetlerini gözeterek kimi sahneler birleştirilerek anlatılmış, kimi sahneler anlatıcının sözleriyle geçiştirilmiştir. Final, filmde de romanda da ağır ve ağdalı, duygu sömürüsüne açık, trajiktir. Yazınsal olanla görsel olan arasında anlatsal açıdan bir değer farklılığı yoktur. Dönemin ticari anlayışına uygun bir iş filmidir.

SON TREN

Konu/Tematik Yapı: Rıdvan, yurt dışındaki öğrenimini yarıda bırakıp Türkiye'ye döner. Yaşadığı kötü bir aşk ilişkisi yüzünden hayatı karmakarışiktir. Kendini kontrol edebilmesi için kısa süreli olarak bir yerde zorunlu kalması gereklidir. Önemsiz bir suç işleyip beş altı aylığına hapse girmek Rıdvan'a göre en iyi çözümdür. İzzet adlı bir avukatla tanışır. Ancak İzzet avukat değil bir sahtekârdır. Karısı olarak tanıştırdığı Nevzat'la bir olup İzzet'i büyük bir tuzağa düşürürler. Önce zengin bir tüccar olan Haşim Bey'in kızı Pelin'le Rıdvan'ı

evliliğe zorlayıp sonrasında Haşim Bey'i öldürürler. Amaç büyük serveti mirası ele geçirmektir. İzzet, kendisine hesap soran Rıdvan'ı tehdit ederek Pelin'i de öldüreceğini söyler. Rıdvan karısını ve kendisini tehlikeden uzak tutmak için Avrupa'ya gitmeyi ve uzun süre ortada görünmemeyi kararlaştırır. Yola çıkma planları yaparken Nevzat ve uşak Rıdvan'ın evini basar. Pelin ve Rıdvan'ı öldürmeye gelmişlerdir. Rıdvan Pelin'e dokunmamasını, kendisini feda edeceğini söyler, bu arada baskını haber alan polisler evi kuşatmıştır. Nevzat, kaçamayacaklarını anlayınca uşağa önce kendisini vurmasını sonra da intihar etmesini söyler. Çünkü yaptıkları kötülükler, işledikleri cinayetler yüzünden hayatları kararmış durumdadır. Uşak kısa bir kararsızlıktan sonra önce Nevzat'ı vurup öldürür, sonra da intihar eder. Rıdvan ve Pelin tüm bu kötü olaylardan sonra umutla hayata sarılırlar.

SON TREN/ROMAN ÇÖZÜMLEME

Ana Karakterler: Rıdvan, Pelin, Nevzat. **Yan Karakterler:** İzzet, Haşim Bey, evin uşağı, polisler. **İç Uzamlar:** Avukat yazıhanesi, Rıdvan'ın evi, Nevzat'ın köşkü. **Dış Uzamlar:** Suadiye civarı, köşkün bahçesi, Sirkeci civarı, vapur iskelesi. **Sürem:** Hikaye toplam birkaç aylık sürede tamamlanır. Zaman atlamaları ağırlıklı olarak günlük, birkaç günlüktür. **Nesneler:** Telefon, silah, lüks arabalar. **Kavram ve Olgular:** Tutkulu aşk, suça eğilimlilik, çete kurmak, planlı cinayet, intihar. **Söylem:** Yazar, karmaşık aşk ve entrika üzerine kurduğu romanında Batı yazınında köklü bir yeri olan polisiye türünü denemiştir. Yer yer inandırıcılık sorunu olan metinde karakter betimlemeleri yüzeyseldir. Nevzat ve İzzet karakterlerinde kriminalist kişilik analizi yoktur, bu yan karakterler sıradan suçlular gibi sunulmaktadır. Oysa eylem olarak incelikli ve planlı suçlar işledikleri görülmektedir. Finalde mutlu son belirgin biçimde zorlamadır. Olasılıkla, okuyucunun tercihleri gözetilmiştir. Şive, ağız kullanılmamıştır. Yazar kurduğu dünyayı ve olumlu karakterleri onaylamaktadır.

SON TREN/FİLM ÇÖZÜMLEME

Filmin Künyesi: Yapım yılı;1964, Acar Film, Yapımcı; Murat Köseoğlu, Yönetmen ve Senarist; Nejat Saydam, Kamera; Melih Sertesene, Oyuncular; Hülya Koçyiğit, Tamer Yiğit, Neriman Köksal, Ulvi Uraz, Hüseyin Baradan. **Ana Karakterler:** Rıdvan, Pelin, Nevzat, İzzet

Yan Karakterler: İzzet, Haşim Bey, polisler, evin uşağı, sekreter, suç çetesini oluşturan karanlık tipli adamlar, Komiser Nazım, polisler, ayakkabı boyacısı kılığındaki sivil polis, Fatma (çetenin kadın üyesi), şişman balıkçı. **İç Uzamlar:** Avukat yazıhanesi, Rıdvan'ın evi, Nevzat'ın köşkü, mahzen, otel odası, dans salonu, nikâh salonu, gelin arabası içi, komiserin odası. **Dış Uzamlar:** Suadiye, köşkün bahçesi, Sirkeci, Çamlıca yolu, deniz kenarı, köşkün önü, bahçesi, **Sürem:** Film, birkaç haftalık süre içinde geçer. En uzun zaman atlaması on beş gündür. Gece ve gündüz çekimleri yarı yarıyadır. **Nesneler:** Tabanca, bıçak, kaçak mallar. **Kavram ve Olgular:** Tuzağa düşürme, şantaj, zoraki evlilikten doğan aşk, cinsel taciz, planlı cinayet, suç işleme. **Sinematografi:** Filmde, polisiye türün gereği loş ışık kullanımı, karanlık ve huzursuz edici uzamlar kullanılmıştır. Müzik gerilim temalıdır. Birkaç alt açılı üst açılı denemesiyle yakın plan/hızlı kurgu denemesi vardır.

Karşılaştırma: Film ve roman arasında anlatım zenginliği açısından farklılık yoktur. Romandaki dramatik yapı ve olay örgüsü filmle büyük oranda paralellik gösterir. Kullanılan uzamlarda, film romana göre daha zengindir. İstanbul'un dış görüntülerine çokça yer verilmiştir. Bu tercih filmin görsel zenginliğini arttırmaktadır. Romanda fazla yer verilmeyen takip/kovalamaca sahneleri seyirciyi etkilemek için filmde yer almaktadır. Romandaki zamanla filmdeki zaman kullanımı aynıdır. Finalde, Nevzat ve uşağın ölüm biçimleri farklılık gösterir. Romanda uşak önce Nevzat'ı sonra kendini öldürür, filmde boğuşma sonucu kaza kurşunu Nevzat'ı öldürür, uşak pencereden boşluğa uçarak ölür.

KADIN SEVERSE

Konu/Tematik Yapı: Ferit adlı genç bir doktor Uludağ tatili sırasında tipi yüzünden bir kulübeye sığınır. Birkaç saat sonra yine tipiye yakalanıp yolunu kaybetmiş olan Nevin adlı genç kız da kulübeye ulaşıp sığınır. Burada tanışan çiftin arasında bir yakınlık doğar ve ortamın da etkisiyle geceyi kulübede birlikte geçirirler. Sabah ayrılırlar ve beş yıl boyunca bir daha görüşmezler. Ferit bu arada kim olduğunu bilmeden Nevin'in annesi Leyla ile tanışmış ve aralarında bir ilişki başlamıştır. Leyla evliliğinde bulamadığı mutluluğu bu yasak ilişkide aramaktadır. Ancak kocası Kemal Bey bir yakınından bu ilişkiyi öğrenmiştir. Evde Leyla'ya şiddet uygular. Leyla her şeyi itiraf eder. Nevin babasının haklı bulmakta, annesinin ihanetinin

açıklanabilir ve kabul edilebilir bir yanı oylamayacağını söylemektedir. Ertesi gün Dr. Ferit'le konuşmak üzere muayenehanesine gider. Ferit'le karşılaştıklarında beş yıl önce bir gecelik ilişki yaşadığı ve hala unutamadığı adam olduğunu görür. Büyük şaşkınlık içindedir. Ferit onu hatırlamamıştır. Oturup olan biteni ayrıntılarıyla konuşurlar. Ferit, Leyla'dan vazgeçmeyeceğini evlenmeyi düşündüğünü söyler. On ay sonra Kemal Bey'den ayrılan Leyla Ferimle evlenme hazırlığı içindedir. Nevin daha fazla dayanamaz ve Ferit'e beş yıl öncesini hatırlatır. Ferit büyük bir açmaza girer. Leyla kızıyla Ferit arasında yaşananları tesadüfen öğrenir ve ortadan kaybolur. Bir süre sonra cesedi bulunur. Olan bitene tahammül edemeyip intihar etmiştir. Nevin alt üst olan yaşamını düzeltmek için yurtdışına gitmeye karar verir. Ancak son anda ortaya çıkan Ferit Nevin'i sevdiğini, her şeye rağmen yeni bir hayata birlikte başlayabilecekleri konusunda ikna eder. Tekrar bir araya gelirler.

KADIN SEVERSE/ROMAN ÇÖZÜMLEME

Ana Karakterler: Ferit, Leyla, Nevin **Yan Karakterler:** Ferhat, Kemal Bey, Ferit'in hemşiresi, hizmetçi Ayşe, Reinhard, avukatlar, mübaşirler, ikinci şube müdürü, kır kahvesi sahibi. **İç Uzamlar:** Dağdaki kulübe, Ferit'in muayenehanesi, Ferit'in evi, adadaki otelin balo salonu, duruşma salonu, kır kahvesi, polis müdürlüğü, vapur kamarası, Kemal Bey'in Maçka'daki evi. **Dış Uzamlar:** Bursa-Uludağ, Büyükdere Caddesi, Beyoğlu Caddesi, Büyükkada, İspanlid Otel, Sedef Adası, Marmara Denizi, Sirkeci Garı, Galata rıhtımı, yolcu vapuru güvertesi. **Sürem:** Hikâye kış mevsiminde başlar. Bir gecelik ilişkinin ardından beş yıllık bir atlama vardır. Hemen ardından üç aylık bir atlama vardır. Sırasıyla, bir aylık, üç aylık atlamalar yaşanır. Kısa geçişlerden sonra on ay ve üç aylık uzun atlamalarla toplam altı buçuk yıllık bir süremde hikâye tamamlanır. **Nesneler:** Freud'un kitabı, kayak takımları, sandal, tren, mektuplar. **Kavram ve Olgular:** Çetin doğa koşulları, bir gecelik aşk, libido, ruhbilim, aile şerefi, yasak aşk, ihanet, hasta-doktor ilişkisi. **Söylem:** Hikâye, ağırlıklı olarak yazarın (anlatıcının) ağzından anlatılır. Şive, ağız yoktur. Yazıldığı dönemin etkisiyle eski dildeki deyim ve sözcükler yer alır. Yazar, hikâye kahramanları aracılığı ile tutkulu aşkı savunur. Aşkın, her değer önüne geçebileceğini öne sürer. Tüm yerleşik değerlerin aşk olgusu karşısında anlamını yitirebileceğini savlamaktadır.

KADIN SEVERSE/FİLM ÇÖZÜMLEME

Filmin künyesi: Yapım yılı 1968, Akün Film, Yönetmen; Ülkü Erakalın, Senaryo; Safa Önal, Kamera: Orhan Kapkı, Oyuncular; Türkan Şoray, Ekrem Bora, Mine Mutlu, Mine Soley, Meral Sayın. **Ana karakterler:** Leyla, Nevin, Ferit. **Yan Karakterler:** Ferit'in asistanı, dadı, Ferit'in hastaları, Uludağ'daki otel personeli, Sedat, Ferit'in nişanlısı ve onun annesi, babası, Parisien personeli, **İç Uzamlar:** Uludağ'daki kulübe, Ferit'in muayenehanesi, Uludağ'daki otelin iç bölümleri, Yeşil Türbe, Parisien gazinosu, Leyla'nın evi, Nevin'in odası. **Dış Uzamlar:** Uludağ ve ormanlık bölge, karayolu, İstanbul cadde ve sokakları, havaalanı, teleferik, Leyla'nın evinin önü. **Sürem:** Film, bir gecelik ilişkinin anlatımıyla başlar. Dört yıllık zaman atlamasından sonra birkaç aylık zaman diliminde olaylar gelişir ve hikâye tamamlanır. **Nesneler:** Mektup, fotoğraf, teleferik, lüks arabalar, frapan takı ve giysiler. **Kavram ve Olgular:** Bir gecelik aşk, ihanet, üçlü ilişki, pişmanlık, bağlılık, cinsel tutku. **Sinematografi:** Filmde melodram sinemasının tüm kalıpları vardır. Özgün ve yenilikçi bir sinemasal anlatıma yer verilmemiştir. Ticari sinemaya özgü basit ve sıradan, popüler oyuncular üzerine kurulu bir yapımdır. Kamera açıları, çekim ölçekleri ve kamera hareketleri klasiktir. Yönetmen, romandan uyarlama bu filme hiçbir özgün yaklaşım getirmemiş, dolayısıyla kişisel bir söylem veya onaylama/eleştirme, yorumlama getirememiştir. İlk çevrimi 1955 yılında Muzaffer Tema ve Gülistan Deniz'in oyunculuğunda Atıf Yılmaz Tarafından gerçekleştirilmiştir.

Karşılaştırma: Bu uyarlamada, romanın temel örgüsüne büyük oranda bağlılık vardır. Ancak, Nevin karakteri romanda silik ve kontrolsüz bir tablo sergilerken, filmde daha kişilikli, özgüveni yüksek, kararlı ve sağduyulu olarak işlenmiştir. Leyla karakterine de romana göre daha marazi ve saldırgan özellikler yüklenmiştir. Sonunda intiharı seçmesi de kişiliğindeki bozukluğunun bir göstergesidir. Ayrıca Leyla romanda evli bir kadın olarak sunulurken filmde yalnız yaşayan bir kadın olarak gösterilir. Romanın geçtiği tarihsel dönem filmin çekildiği tarihsel dönemle paralellik göstermediği için buna dayalı değişiklikler yapılmıştır. Örneğin uzamlarda, giyim kuşamda çekildiği döneme uygun farklılıklara rastlanmaktadır.

SONUÇ

Çalışmanın başında verilen tabloda da görüldüğü gibi, Cumhuriyet Dönemi romancıları içinde döneminin popüler yazarları arasında yer alan Esat Mahmut Karakurt'un toplam 17 romanı sinemaya uyarlanmıştır. Bu yapıtlardan sekizi bir kez, sekizi iki kez, biri de üç kez sinemaya uyarlanmıştır. İlk filmin sinemaya aktarıldığı 1951 yılından 1965 yılına kadar 13 uyarlama yapılmıştır. Bu çalışmada çözümlenen altı film bu dönemde çekilen filmlerdir. 1965 yılından sonra bu filmlerin ikinci kez uyarlamaları dönemi başlamıştır. 1968–1971 arası üç yapıt ilk ve tek defa sinemaya uyarlanır. Son uyarlanan Karakurt yapıtı, Orhan Elmas'ın 1991 tarihli '**Aldatacağım**' adlı filmidir.

Popüler melodramların yapımcı ve yönetmenlerini Karakurt'un yapıtlarına bir ve birden çok yönelten etkilerden en önemlisi, sinemanın popülerleştiği 1950–1970 arası dönemde sinema seyircisinin beklenti ve beğenileri doğrultusunda, Karakurt'un yapıtlardaki anlatsal özellikler ve temalardır. Bu anlatsal ve tematik yapı, melodram sinemasının genel yapısıyla büyük oranda örtüşür. Bu örtüşme ile birleşen arz-talep dengesi yıllık film üretimini büyük oranda arttırmıştır. Özön'ün saptamasıyla 1950 yılı film üretimi yalnızca 23 iken, 1955 yılında 57 film, 1960 yılında 95 film olarak gerçekleşir. 1962 yılında ilk kez yüzün üzerine çıkmıştır. (Özön,1968: 252) Nicelikteki bu artış niteliğe yansımamış, yapım-üretim-dağıtım düzeni ve estetik-sanatsal düzeyi bakımından sinema ikelliği aşamamıştır. Karakurt'un popüler roman anlayışı bu uyarlamalarla birebir örtüşmektedir. Karakurt romanlarından uyarlanan filmler döneminde ve sonraki dönemlerde çekilen birçok popüler melodram filmini etkisi altına almış, gerek bu filmlerin ikinci çevrimleri yapılmış, gerekse tematik yapı ve anlatsal özellikleri bakımından diğer yönetmenler tarafından başka filmlerde taklit edilmişlerdir. Sinemada melodram türü filmler, tiyatrodaki olduğu gibi geniş halk yığınları tarafından en çok aranan ve izlenen türlerden biridir. (Onaran,1994:189) Oğuz Adanır'a göre; Türk melodram sineması örneklerinde, güzel kadınlar, aşk acısı çektirmek, ağlatmak, pişmanlık, nefret ve ihtiras, gibi duygular sözle beslenerek seyircinin düşünsel değil, fiziksel anlamdaki verilerle boşalmasını sağlar.(Adanır, 1994:138) İşte bu verilerin tümü, Esat Mahmut Karakurt romanlarında ve bu romanlardan uyarlanan filmlerde vardır. Üstelik bu verilerin referans alındığı, günümüz televizyon dizilerinin

ana çatısında hikâye örgüsü ve karakterizasyon hemen hemen aynı şablon üzerine oturur. Hasan Bülent Kahraman'ın saptamasıyla; “Bu romanlar, her şeyden önce, Batıda da örnekleri görülen, 'pembe dizi', 'Barbara Cartland romanı' diye tanımlanan, popüler, çok satan roman geleneğinin gündelik gazete 'tefrika kültürünün', 'arkası yarın' geleneğinin bize özgü damarlarıdır. Bu birikim, bugün arabesk dediğimiz ve geniş halk kitlelerine özgü saydığımız ama vazgeçilmezliğini de görüp, devlet eliyle 'bari acısızını yapalım' çabasına girdiğimiz olgunun 'seçkinci' örnekleridir. Bugün yeniden yayımlanan seçkinci melodramatik yapının ürünü olan romanlar, bu nedenle daima sınıf çatışmasına, iyi kötü ayrışmasına, keskin kadın erkek farklılaşmasına dönük kurguları içerir...”(Kahraman,2002,17) Bu değerlendirmenin içeriğinde Karakurt'un çağdaşları; Muazzez Tahsin Berkant, Kerime Nadir, Peride Celal gibi yazarlar da vardır. Bu isimlerin de yapıtlarının birçoğu popüler melodram sineması örneği olarak sinema ya aktarılmıştır.

Sonuç olarak, tüm bu çözümleme ve karşılaştırmalar ışığında, Esat Mahmut Karakurt romanlarından sinemaya yapılan uyarlamalar Türk Sinemasında popüler melodram filmlerini;

- a) İçerik bağlamında (tematik yapı ve konu)
- b) Üslup bağlamında (öykü ve karakterlerin kalıplaşması)
- c) Üretim ilişkileri bağlamında (Senaryo, yapım-yönetim, dağıtım-gösterim) derinden ve kalıcı biçimde etkilemiştir.

KAYNAKÇA

ADANIR, Oğuz. (1994). *Sinemada Anlam ve Anlatım*, Kitle Yayınları, Ankara.

GÜÇHAN, Gülseren. (1992). *Toplumsal Değişme ve Türk Sineması*, İmge Kitapevi, Ankara

KAHRAMAN, Hasan Bülent. (2002). “Doya Doya Ağlamak İçin”, *Radikal Gazetesi/Kültür Sanat Sayfası*, 10 Ocak 2002: 17

ONARAN, Alim Şerif. (1994). *Türk Sineması I*, Kitle Yayınları, Ankara

ÖZÖN, Nijat. (1995). *Karagözden Sinemaya Türk Sineması ve Sorunları*, Kitle Yayınları, Ankara.

ÖZÖN, Nijat. (1968). *Türk Sineması Kronolojisi-(1895-1966)*, Bilgi Yayınevi, Ankara.

ÖZÖN, Nijat. (1985). *Sinema: Uygulayımı-Sanati-Tarihi*, Hil Yayın, İstanbul.